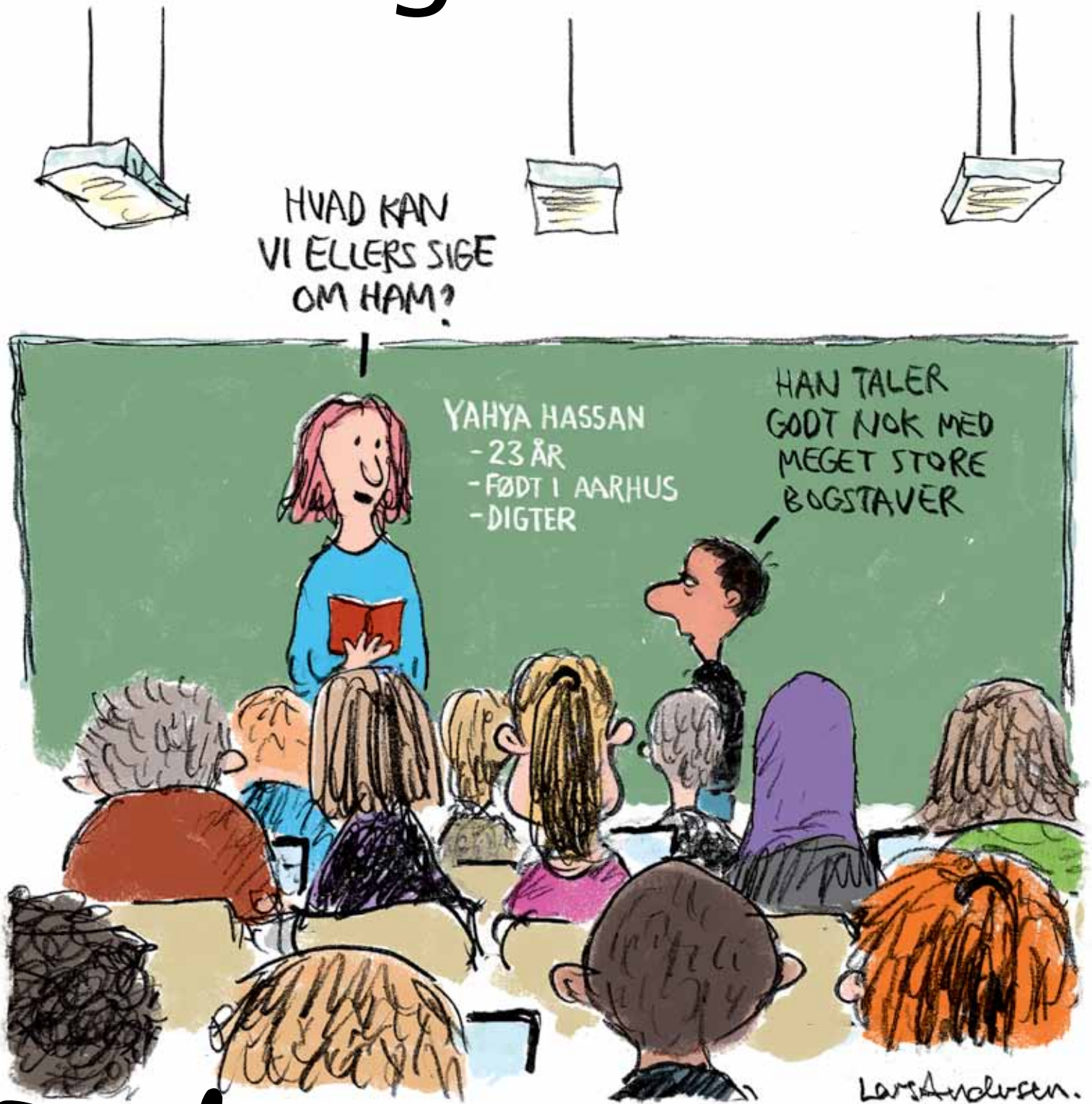

LæringsCentret

Tema: Modtagelse af flersprogede elever

21 måder at dø - genudgivet

Hvor lang tid tager det at gå fra at være en af klassens mest populære piger til at være en social taber, udstødt og stemplet af alle? Svar: Ingen tid! Det sker for Stella, da hun kommer på kant med sin bedste veninde, Amalie. Og så er det er "bare" at vælge en af de 21 måder, som hun har listet op. 21 måder at dø ...

21 måder at dø

Sarah Engell

Carlsen, 2014/2018

344 sider

IBBY kongres i Athen

Den 36. kongres i International Board on Books for Young People (IBBY) blev afholdt i Athen i Grækenland fra d. 30. august til d. 1. september 2018. Der afholdes kongres hvert andet år. I 2008 foregik kongressen i København.

I år gik de to H.C. Andersen-Medaljer til forfatteren Eiko Kadono, Japan og illustratoren Igor Oleynikov, Rusland.

Eiko Kadono er født i 1935, og på danske biblioteker kan man finde filmen *Kikki – den lille heks* (2008), der bygger på en roman af Kadono.

Igor Oleynikov er født i 1953, og på danske biblioteker kan man finde billedbogen *Bamsebjørns bibel* med tekst af Sally Lloyd-Jones. IBBY Danmark havde indstillet forfatteren Louis Jensen og illustratoren Lilian Brøgger. Danmark har igennem tiderne fået 3 medaljer, nemlig i 1972 ved Ib Spang Olsen (Illustratorprisen), i 1976 ved Cecil Bødker (Forfatterprisen) og i 1978 ved Svend Otto S. (Illustratorprisen).

Så i år er det 40 år siden, en dansk forfatter eller ditto illustratør er blevet fejret med en H.C. Andersen- medalje! IBBY udarbejder også en Honour List hvert andet år, og på forfattersiden figurerer Hanne Kvist med den fine roman *Dyr med pels – og uden*. På illustratørlisten finder man Lars Hornemann med det stærke værk *Zenobia* (Tekst: Morten Dürr), og desuden ærer man også en oversætter. Her er Oscar K. og Ana Sofia Pascual Pape med *De forunderlige bøger om Amaia og Gustau* udvalgt.

Læs mere på www.ibby.org

Cecilie Eken

I maj måned fejrede Rosinante & Co. den fantastiske og dygtige forfatter Cecilie Eken (f. 1970) 25 års forfatter-jubilæum. Først med en kort forelæsning af Anna Karlskov Skyggebjerg om Eken's poesi, derefter havde Anette Øster en hyggelig samtale med jubilaren, der har leveret det ene mester-værk efter det andet i dansk børne- og ungdomslitteratur igennem de mange år. Senest er første bind i trilogien *Karanagalaksen* udkommet. En mellemting mellem en fantasy- og en science fiction-roman. Til sidst blev der naturligvis skålet i bobler! Hjerteligt til lykke, Cecilie Eken!

INDHOLD

Opslagstavlen	2
Leder	3
Dansk som andetsprog, basis	4
Anmeldelse af dsa.gyldendal.dk - et nyt digitalt læremiddel	7
Hele vejen rundt om elevens sprog og ressourcer	8
Jeg har lige læst.	11
Titler der åbner for forståelsen	12
Minoritetsstemmer og litterær inklusion ...	14
Verdensbiblioteket	18
Ungdomsliv med og mellem medier	20

Orlaprisen 2018 – Nomineringer

Flotteste bog at kigge i

- *Skæbnemageren* af Kenneth Bøgh Andersen & Lars Gabel
- Pernille Harder - *Pigen, der ville være verdens bedste fodbold-spiller* af Søren Baastrup og Pernille Harder
- *Mira - #husbåd #far #kærlighed* af Sabine Lemire. Illustrationer af Rasmus Bregnhøj
- *Mirja – Drømmestenen* af Gunvor Ganer Krejberg. Illustrationer af Rebecca Bang Sørensen
- *Frøken Ignora glemmer det hele* af Katrine Marie Guldager. Illustrationer af Charlotte Pardi

Bedste bog, jeg blev klogere af

- *Valget* af Sarah Engell
- *Stopmotion Lab* af Nana Torp
- *Sigurd fortæller om kongerækken* af Sigurd Barrett
- *Zenobia* af Morten Dürr og Lars Hornemann
- *Guide til piger* af Sabine Lemire

Bogen, der fik mig til at grine

- *Iqbal Farooq i krise* af Manu Sareen
- *Drengen der fik ting i hovedet - "de mystiske øjne"* af Kasper Hoff og Jan Solheim
- *Mugge og vejfesten* af Wulffmorgenthaler
- *Sallys far bander (- ad helvede til)* af Thomas Brunstrøm
- *Bubbi den talende hund* af Morten Münster og Merlin P. Mann

Den mest spændende bog, jeg har læst

- *Ravnenes hvissen*, bog 2, af Malene Sølvsten
- *Elmer Baltazar - Rejsen til Arkadia* af Tobias Bukkehave
- *Dallas København - Intet forandrer sig aldrig* af Peter Molde-Amelung
- *Hitman, bind 1*, af Peter Krogholm
- *Hvem kender Luna?* af Trine Bundsgaard

Pædagogisk LæringsCenterForening
Hjemmeside: www.plcf.dk
E-mail: plcf@outlook.dk

Redaktør

Eline Mørch Jensen
Weysesgade 9, 2100 København Ø.
Tel: 2171 7027
eline.moerch@gmail.com

Landsstyrelsen

Formand

Birgitte Reindel
Sophie Magdelenes Vej 1a, st.th, 3460 Birkerød
Tel (privat): 2329 6263
Tel (arbejde): 3366 4100
birgitte.reindel@skolekom.dk

Anne Foverskov

anne.foverskov@skolekom.dk

Kirsten Bundgaard Lassen

kirsten.bundgaard.lassen@skolekom.dk

Steen Juul Møller

steen.juhl.moeller@skolekom.dk

Karin Kjeldsen

karin.kjeldsen@skolekom.dk

Pensionistgruppen

Formand Stig Bergmann
Stokkemærkevej 19, 2730 Herlev
Tel (privat): 2254 5456
Tel (forening): 51 95 6777
stig@bergmann.st

Annoncer og ekspedition

PLCF Kommunikation

Banevang 5, 7100 Vejle
PLCFKom@danskklf.dk

Adresseændring meddeles til

PLCF Kommunikation.

Abonnement: Kr. 725,- inkl. moms.

Næste nummer af LæringsCentret

udkommer primo november 2018.

Udkommer 8 gange årligt.

Oplag: 1.500 – ISBN 0105-9556

Design og grafisk produktion

CS Grafisk A/S

Deadlines:

Nr. 7: 1. oktober 2018 (udkommer primo nov.)

Nr. 8: 1. november 2018 (udkommer primo dec.)

Nr. 1: 1. januar 2019 (udkommer primo februar)

Artikler i LæringsCentret dækker ikke nødvendigvis redaktionens og/eller Pædagogisk LæringsCenterForenings synspunkter.

Forside: Lars Andersen

Medlemskab: Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk.

Kontingent: Opkræves én gang årligt i oktober.

Overgang til pensionistfraktionen: Skriftligt via hjemmesiden (PLCF.dk)

Flytning, navneskift m.v.: Skriftligt via hjemmesiden (PLCF.dk) eller direkte til laeringscenterforening@danskklf.dk.

PLC og de nyankomne – og så lidt om ØKONOMI

Flere kommuner har nedlagt de kommunale modtageklasser, hvilket betyder, at nyttilkomne flygtningebørn starter direkte i den almindelige folkeskole. Officielt kan begrundelsen lyde, at man ønsker at styrke integrationen, men i virkeligheden er det nok snarere ønsket om at finde besparelser, der er den egentlige motivation, idet pengene ikke er fulgt med ud i folkeskolen i fuldt omfang.

At kunne modtage og inkludere børn i en normal folkeskoleklasse kræver en del af alle parter

Den nyttilkomne elev skal have mod og overskud til at tage det nye ind og aktivt prøve at blive en del af den sociale kontekst. Klassen skal have lyst til og viden om, hvordan man kan åbne fællesskabet op og invitere den nye indenfor, selvom det kan være svært at forstå hinanden. Og læreren skal have stor viden om sprog og sprogindlæring, skal kunne differentiere undervisningen i endnu højere grad end normalt og have stort fokus på det sociale samspil i klassen. Samtidig skal der også være en stor forståelse for det enkelte barns situation og evne og mulighed for at integrere sig. Det er noget af en mundfuld, når man i forvejen er presset på tid til forberedelse.

Her kan PLC være med til at hjælpe med materialer og idéer til, hvordan der kan differentieres, når det gælder sproget. Hvis PLC-teamet har en DA2-vejleder, vil det være naturligt, at hun tager den opgave på sig med at vejlede de lærere, der skal integrere en nyttilkommen elev. Har man ikke en DA2-vejleder, må de andre hjælpes om opgaven. I dette nummer af LæringsCentret kan I bl.a. læse, hvordan man kan skaffe materialer hos Verdensbiblioteket.

På EMU.dk kan man finde hjælp til at afdække de nyttilkomne elevers niveau via <https://www.emu.dk/modul/hele-vejen-rundt-om-elevens-sprog-og-ressourcer>.

Og så til noget helt andet, - nemlig økonomi

Dette blad er udgivet af PLCF gennem en salgsforening, PLCF Kommunikation. Medlemmer af PLCF får bladet, men man kan også abonnere på bladet via PLCF Kommunikation.

Denne konstruktion er administrativt tung for os og dermed også omkostningstung for os. Derfor har landsstyrelsen besluttet, at vi fra 2019 vil samle alle aktiviteter i PLCF.

Her vil både medlemmer og abonnenter altså blive samlet. På den måde kan vi spare administrationsomkostninger, så vi ikke behøver at forhøje vores kontingent eller vores abonnementspriser.

For nuværende har vi et foreningsår (medlemsår) i PLCF, der går fra oktober til september, mens vores regnskabsår følger kalenderåret. For at forenkle vores arbejde og igen spare på administrationsomkostningerne vil vi fra januar 2019 ændre foreningsåret, så det også følger kalenderåret. Det betyder i første omgang, at alle vores medlemmer vil få en lille kontingentopkrævning i oktober for de sidste tre måneder af 2018. Til januar skal der så betales for hele 2019. Vores abonnenter vil som vanligt få en opkrævning i januar.

Der er altså ingen medlemmer eller abonnenter, der som udgangspunkt vil opleve en stigning i prisen. Når jeg skriver 'som udgangspunkt', er det, fordi vi i samme omgang har besluttet, at kontingentet/abonnementet fremover skal være det samme i hele landet, hvilket kan betyde en lille stigning for nogle lokalkredsede medlemmer. Størrelsen på kontingentet for 2019 vil dog først blive besluttet på repræsentantskabsmødet i starten af november.

Birgitte Reindel, formand for PLCF

Dansk som andetsprog, basis

Af Ann-Cherie Thulstrup, læringskonsulent i Undervisningsministeriet

Basisundervisning i dansk som andetsprog er beregnet for elever, som ved optagelsen ikke har sproglige forudsætninger for at kunne deltage i den almindelige undervisning med et tilstrækkeligt udbytte.

Denne artikel har til formål at bidrage til øget forståelse for, hvordan dansk som andetsprog, basis kan organiseres på forskellige måder, som tilgodeser tosprogede elevers sprogstøttebehov. Hvad er muligt inden for de rammer, der er givet? Dansk som andetsprog, basis er et fag i folkeskolen, der ligesom dansk, matematik, biologi m.fl. har sine egne Fælles Mål, vejledning og læseplan.

I bekendtgørelse 1053 § 4, står:
"§ 4. Til tosprogede elever, hvis behov for sprogstøtte betyder, at de ikke ved optagelsen

kan deltage i den almindelige undervisning i klassen, gives basisundervisning i dansk som andetsprog.

Stk. 2. Basisundervisningen gives i en af følgende former:

- 1) Modtagelsesklasser, hvor eleverne i begyndelsen har alle eller en del af deres timer, jf. dog folkeskolelovens § 25 a, således at de efterhånden får en del af deres undervisning i en almindelig klasse.
- 2) På særlige hold eller som enkeltmandsundervisning.
- 3) Udvidede modtagelsesklasser på 8.-10. klassetrin for tosprogede elever, der er flyttet til Danmark, efter at de er fyldt 14 år."

Undervisning i modtagelsesklasser

Undervisningen foregår i selvstændige klasser ved siden af den almene undervisning. Sigtet med undervisning i dansk som andetsprog, basis i modtagelsesklasser er at give eleverne et selvstændigt sammenhængende undervisningsforløb, der kan give dem de basale dansksproglige

forudsætninger for at kunne følge undervisningen i en almindelig klasse med tilstrækkeligt udbytte. Når man henviser en elev til undervisning i en modtagelsesklasse, skal der samtidig etableres et tilhørsforhold til den almindelige klasse, som eleven skal indsluses i.

Eleven vil ofte efter ganske kort tid kunne deltage i enkelte fag i den almindelige klasse, hvor eleven har særlige forudsætninger. Hvis en elev fx i skolen i hjemlandet har modtaget undervisning i engelsk eller et andet fremmedsprog, så kan eleven ret hurtigt deltage i den almindelige undervisning i dette sprog. Det vil altid være en individuel vurdering af, i hvilke og hvor mange timer eleven kan deltage i den almene klasse.

Desuden vil elevens deltagelse i almenundervisningen også afhænge af bl.a. konkrete faktorer som fx organiseringen, lærernes og det øvrige undervisende personales kompetencer, støttepersoner m.v. Skolelederens beslutning om, hvor meget undervisning eleven kan have i en almindelig klasse, vil ske på ►

Kaj er ikke som de andre i klassen

LÆS LØS

Kaj kan bedst lide at se på. Sådan er kaj. Nogle er modige og nogle er ikke modige. Alle er jo ikke ens. *Kaj og lektien* og *Kaj på tur* er en del af Læs løs-serien, der understøtter elevernes læseudvikling med en klar progression og en overskuelig niveau-inddeling. Forfatteren Mette Vedsø har med bøgerne om Kaj skabt et sjovt og vedkommende univers. Hun skriver om store tanker, så det fanger små læsere. Og Jørgen Villumsens karakteristiske illustrationer bidrager samtidig til, at man ikke kan andet end at holde af Kaj.

Find bøgerne på gyldendal-uddannelse.dk/laes-loes

Mette Vedsø

GYLDENDAL

baggrund af en konkret pædagogisk vurdering af elevens sprogstøttebehov. Skolens leder har pligt til at sørge for, at elever i en modtagelsesklasse får en undervisning i dansk som andetsprog, der imødekommer elevernes sprogstøttebehov.

Undervisningen i modtagelsesklasserne omfatter, foruden dansk som andetsprog, også folkeskolens forskellige fag og emner, hvilket betyder, at eleverne også skal undervises i de fag, som indgår i folkeskolens fagrække. Undervisningen skal gives så den svarer til den enkelte elevs forudsætninger og behov. Dermed bliver undervisningsdifferentiering et centralt element ved tilrettelæggelsen af basisundervisningen. Når eleven bliver i stand til at følge den almindelige undervisning med supplerende sprogstøtte, dvs. eleven modtager flere af sine timer i den almindelige undervisning, indskrives eleven i den almindelige klasse, og eleven kan herefter modtage dansk som andetsprog på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning.

Undervisning på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning

Undervisning på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning svarer til sigtet med undervisningen i modtagelsesklasser, men åbner samtidig op for andre organisationsformer. Eleverne bliver indskrevet i almen klasse, men har efter behov de fleste timer på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning. Sigtet med undervisningen i dansk som andetsprog, basis er, at give tosprogede elever med sprogstøttebehov, der er optaget i en almindelig klasse, et selvstændigt sammenhængende undervisningsforløb, der kan give dem de basale dansksproglige forudsætninger for at kunne følge undervisningen i klassen med tilstrækkeligt udbytte.

Flere kommuner er begyndt at indskrive nyankomne elever direkte i

almenklasser. Dette vil dog afhænge af en konkret vurdering, i hvilket omfang eleven kan deltage i den almindelige undervisning i klassen.

Der er ikke noget til hinder for, at tosprogede elever straks deltager i den almene undervisning i nogle ugentlige timer med den fornødne støtte i de fag eller dele af fag, i det omfang eleven har mulighed for at få et meningsfuldt udbytte af undervisningen. Foruden undervisning i almenklasse modtager eleverne også basisundervisning på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning.

Antallet af timer på de særlige hold eller til enkeltmandsundervisning henholdsvis i den almindelige klasse fastsættes af en vurdering af elevens behov for basisundervisning i dansk som andetsprog for at kunne deltage og få udbytte af undervisningen i den almindelige klasse.

Skolens leder er altid forpligtet til at give den enkelte tosprogede elev undervisning i dansk som andetsprog i det omfang, som elevens sprogstøttebehov tilsiger. Det vil derfor ikke være lovligt at give eleven færre timer til basisundervisning på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning, end eleven har behov for.

PLC som støtte

Når elever både har undervisning i modtagelsesklassen og i den almindelige klasse kan PLC være med til at understøtte og vejlede i samarbejdet mellem undervisere i

den almene klasse og underviserne i modtagelsesklassen ved at skabe et målrettet og sammenhængende undervisningsforløb for eleven. Det gælder fx at undervisningen følger samme årsplan og tager afsæt i samme temaer og materialer. Tilrettelæggelse af fælles forberedelse, hvor der samtales om undervisningens indhold og elevens faglighed - altså fælles planlægning, vil kunne give et dobbelt ansvar for elevens læring og trivsel. Desuden kan samarbejdet mellem lærerne sikre den bedst mulige overgang for eleven. ■

Inspiration til videre læsning inden for dansk som andetsprog:

"Organisering af folkeskolens undervisning af tosprogede elever – en vejledning". Findes på Undervisningsministeriets hjemmeside.

Viden om: "Sprog og læsekompetencer hos tosprogede elever" findes på EMU.dk

Afdækningsmaterialet "Hele vejen rundt om elevens ressourcer" findes på EMU.dk

Vejledningen i dansk som andetsprog, basis. Findes på EMU.dk

Viden om: "Undervisningsdifferentiering". Findes på EMU.dk

"God praksis i arbejdet med tosprogede børn og unge i skole og fritidstilbud". Findes på Undervisningsministeriets hjemmeside.

"Inspirationskatalog- Om modtagelse og undervisning af nyankomne elever". Findes på Undervisningsministeriets hjemmeside.

ann-cherie.thulstrup@stukuvvm.dk

Få viden til at vælge
VIA Center for
Undervisningsmidler

cfu
VIA
CENTER FOR UNDERVISNINGSMIDLER

DE STORE LÆSER

24.-25. januar 2019 – Helnan Marselis Hotel, Aarhus

Temadage om danskfagets kerneområder

Hør bl.a. om læse-, fremstillings-, fortolknings- og kommunikationskompetencer samt om it-fagdidaktik og prøverne i dansk. Mød Johannes Fibiger, Ayoe Quist Henkel, Pernille Tjellesen, Charlotte Rytter og Sebastian Dorset m.fl.

viacfu.dk/destorelaeser

Anmeldelse af dsa.gyldendal.dk - et nyt digitalt læremiddel

Af Døne Akkurt, vejleder i dansk som andetsprog

Alle, der underviser i DSA enten som ressourcelærere eller lærer i en modtageklasse ved, at det er en stor frustration for eleven, når sproget ikke rækker til selv de mest simple formuleringer. Når det pludselig bliver anstrengende at formulere sig og gøre sig forståelig over for andre mennesker, der ikke taler samme sprog. Disse elever skal på mange måder starte forfra, hvilket kræver en særlig tilrettelagt og velovervejet undervisning og viden om elevernes sprogtilegnelse.

Der er efterhånden mange digitale læremidler på markedet, men når det gælder elevernes sprogtilegnelse, kan de tælles på én hånd.

dsa.gyldendal.dk er seneste tilbud, som har flersprogede elevers sprogtilegnelse for øje. Fagportalen er målrettet mellemtrinnet og kan også bruges i modtageklasser. Den indeholder 9 forløb og bygger på den genrepædagogiske tænkning, hvor modeltekster og stilladsering er bærende elementer.

dsa.gyldendal.dk er tiltænkt flersprogede elever, som skal lære dansk som andetsprog. Forløbene lægger op til, at eleverne er undersøgende og aktivt lærende, ligesom der virkelig er tale om et læremiddel, som løfter lærerens undervisning.

Portalen indeholder dog også elementer af trænende karakter, som lægger op til at eleverne skal gentage samme slags aktiviteter i alle 9 forløb. De ord, der er vigtige at lære til alle temaerne, træner eleverne ved hjælp af selvrettende opgavetyper enten alene eller sammen med en makker. For at eleven kan knytte betydning

til det sprog der arbejdes med, er mange gentagelser vigtige. Alle instruktioner er indtalt, så eleverne kan være med på deres eget niveau. Det er helt op til den enkelte lærer at arbejde med temaerne fra start til slut eller at udvælge og fokusere på enkelte dele.

Lærervejledningen "taler til læreren", og man kan som lærer selv tænke pædagogiske og fagdidaktiske overvejelser ind i forløbene. Det

Ordene noteres i et I-ark og gemmes til senere evaluering.

Til hvert tema er der taget højde for den visuelle og sanselige del med billeder og lytte-aktiviteter, hvor eleverne lytter til et autentisk sprog for at kunne udpege udvalgte ord. Disse aktiviteter med afsluttende korte mundtlige fortællinger, der bl.a. bliver optaget med en mobiltelefon, motiverer eleverne til at være kommunikative. Eleverne bliver således undersøgende og

eksperimenterende i deres tilgang, og bruger sproget aktivt i en meningsgivende sammenhæng.

Opfølgning og feedback bør være en naturlig del for læreren for at finde ud af, hvor meget eleverne reelt har fået ud af de forskellige forløb. De sproglige input til at udlede sprogets byggeklodser er utrolig

vigtige, og heldigvis kan alle lære sprogets lydside. Gradvis forstår eleven mere af selve betydningen af det, der bliver sagt, men selv det sproglige input, som eleverne ikke forstår, er vigtigt byggemateriale i andetsprogs-tilegnelsen, og evalueringen har derfor meget stor betydning. Alle elever kan være med på deres eget niveau, og præsentationerne kan variere fra et simpelt til et mere avanceret sprog alt efter de kommunikative kompetencer, eleverne har opnået. Som afslutning på hvert tema arbejdes der med I-arket som en øvelse i ordkendskab.

Igennem alle forløb iscenesætter læremidlet et dialogisk samspil mellem elev, medelever og lærer og strukturerer arbejdsprocessen, så elevernes udvikling af sproglige kompetencer på den måde understøttes.

er let at differentiere opgaverne efter fagligt niveau, og elevernes modersmål inddrages også i vidt omfang, hvilket er et stort plus. Eleverne bliver præsenteret for teksttyper, som minder om dem, de møder i skolens øvrige fag, og de bliver fortrolige med et hverdags- og skolesprog, der kan bruges i den almene undervisning og i fritiden.

Forløbene indledes med en præsentation af læringsmålene for eleverne, samt en kort vejledning til læreren. Til hvert forløb kan der vælges en let eller svær udgave. Den lette udgave bevæger sig primært på ordniveau, den svære på sætnings- og tekstniveau. Begge niveauer lægger sig op ad fagformålene for faget DSA.

En ord-aktivitet går igen for at inddrage elevernes forforståelse og derved spore dem ind på temaet.

Hele vejen rundt om ele

Af Eline Mørch Jensen

Nyt materiale på EMU'en hjælper lærere med at afdække nyankomne elevers sproglige og faglige baggrund og – mindst lige så vigtigt! – med at følge elevernes fremgang og udvikling.

Materialet *Hele vejen rundt om elevens sprog og ressourcer* er blevet til på baggrund af viden og erfaringer fra både Danmark og andre lande, vi normalt plejer at sammenligne os med, og bygger bl.a. på et svensk materiale, som af en arbejdsgruppe bestående af Rambøll, UCC, VIA og Syddansk Universitet er blevet tilpasset danske forhold. Bag tilpasningen står bl.a. konsulent og underviser Maria Neumann Larsen, som i dag som selvstændig underviser lærere, læsevejledere m.fl. i brugen af materialet i Københavns kommune.

- Det er første gang i Danmark at der fra ministeriel side tilbydes et materiale, der kan hjælpe med at afdække de sproglige og faglige kompetencer som nyankomne elever har med sig. Derudover tilbyder materialet redskaber til at følge elevens progression og udvikling, fastslår Maria Neumann Larsen.

Hele vejen rundt om elevens sprog og ressourcer består af tre trin. De to første trin gælder den indledende afdækning og giver tilsammen viden om elevens ressourcer, forudsætninger og behov i forhold til den kommende undervisning.

Første trin omhandler elevens sprog og erfaringer med skolegang. Afdækningen foretages i forbindelse med skoleplacering.

Andet trin sker i forbindelse med skolestart på baggrund af samtalen og skal kortlægge elevens niveau inden for litteracitet, dvs. elevens læsefærdigheder og kendskab til skriftsprog, og numeralitet, dvs. elevens funktionelle matematiske færdigheder.

Tredje trin tilbyder et redskab til at følge elevens sproglige udvikling og udvikling af kommunikations- og læringsstrategier i basisdansk og senere supplerende dansk som andetsprog, hvor undervisere ved hjælp af observationer af elevens deltagelse og produktioner kan følge med i om elevens sprog og læringsstrategier udvikler sig planmæssigt.

Den bedste modtagelse

LæringsCentret har bedt Maria Neumann Larsen om at redegøre for hvad det helt konkret er materialet kan og hvordan lærere og vejledere kan *gå til det* for at give flersprogede elever den bedst mulige start i skolen:

- Helt grundlæggende er der tale om en kortlægning af, hvad eleven har med sig fra sin evt. tidligere skolegang, men med en helhedsorienteret tilgang, hvor man tager erfaringer fra elevens øvrige liv med ind. Det kan være at eleven er meget ung og ingen, eller næsten ingen, skolegang har haft – eller måske kun har haft en sporadisk skolegang, fordi han eller hun har været på flugt og forhindret i at gå i skole. Men selvom eleven måske ingen formelle matematikfærdigheder har, er det vigtigt at indfange, om han eller hun i stedet har tilegnet sig nogle funktionelle kompetencer via erfaringer med eksempelvis at handle eller bytte, forklarer Maria Neumann Larsen.

Hun tilføjer at det også er relevant at finde ud af om eleven har gået i nogen form for dagtilbud eller

førskole, bl.a. for at fastslå om det har været passet af andre uden for hjemmets fire vægge.

Hvis vi tager en typisk case, hvordan kan man så gå til værks ifølge materialets anbefalinger?

- Godt du nævner dét med anbefalingerne, for det er nemlig præcis sådan, som *anbefalinger*, de er tænkt. Man kan bruge de redskaber, materialet tilbyder, men også både trække fra og lægge til alt efter den enkelte elevs kompetencer og behov eller efter særlige lokale forhold, hvad jeg da også oplever at man gør rundt om på skolerne, siger Maria Neumann Larsen og fortsætter:

- Lad os tage Soraya som case. Lad os sige at hun er 9 år og kommer fra Syrien, hvor hun har haft en del afbræk fra skolen. Så starter man med at kontakte forældrene for at indbyde til en samtale, hvor der også er en tolk tilstede. Her skal man gøre det helt klart for tolken at han/hun ikke må hjælpe med at svare på spørgsmål, men kun tolke, lige som det skal understreges at afdækningen ikke er en test, hvor man kan svare rigtigt eller forkert, men derimod en opklarende samtale for at kortlægge elevens kompetencer og erfaringer.

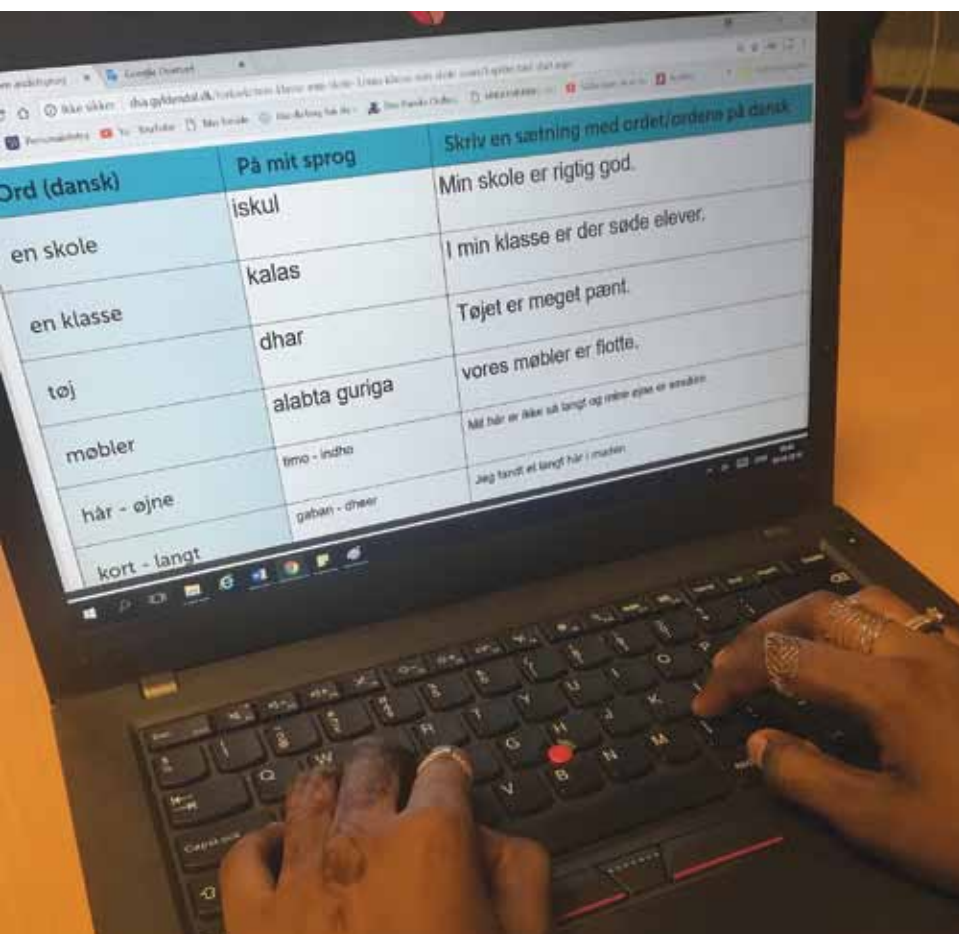
- Forældrene skal ikke svare på nogen spørgsmål, de er kun med som støtte, men hvis eleven er usikker eller ikke kan huske alle detaljer, kan de selvfølgelig godt supplere med nogle oplysninger, tilføjer Maria Neumann Larsen.

Den første vigtige kontakt

Ifølge Maria Neumann Larsen varierer det fra kommune til kommune hvem der tager den indledende kontakt og gennemfører afdækningen, det kan fx være en familie- eller tosprogs-konsulent, men ideelt set foregår selve samtalen på skolen og helst

Elevens sprog og ressourcer

med den eller de lærere, eleven fremover skal have kontakt med, efter som der ofte vil komme informationer frem som man kan drage nytte af i det videre forløb.

- Under samtalen spørger man ind til skolegang, bl.a. hvilke fag eleven bedst kan lide og hvilke erfaringer eleven har med bl.a. forsøg, emnearbejde og lektier. Man spørger ind til gængse fag som matematik, historie, idræt og får desuden kortlagt hvad der er elevens stærkeste sprog. I Sorayas tilfælde vil det stærkeste sprog nok være arabisk, men det kan også være at hun taler eller er blevet undervist i andre sprog, fx engelsk, eller har lært det latinske alfabet eksempelvis på en privatskole.

- Andre spørgsmål går på hvad man glæder sig mest til ved at begynde

i skole. Man må gerne stille ekstra spørgsmål, også om fritidsinteresser, fx om eleven har gået til ridning eller spiller på et instrument, om eleven kan lide at tegne eller er god til computer, siger Maria Neumann Larsen og tilføjer:

- Her krydser spørgsmålene ofte over i det sociale. Det munder ud i at man kan opsummere samtalen ved at sige "Jeg kan se der er tre ting, du er god til og kan bruge, nu hvor du skal i skole i Danmark", sådan at samtalen peger positivt fremad.

Andet trin fortsætter med at kortlægge elevens niveau inden for litteracitet og numeralitet. Materialet indeholder tekster og andet materiale på 27 sprog, som er delt op i sværhedsgrad til henholdsvis indskoling, mellemtrin og udskoling. Ifølge Maria Neumann Larsen ville Soraya skulle

læse en fabel med titlen *Løven og ræven* og svare på spørgsmål om den.

Sprog og talforståelse

- Hvis man står med en nyankommen elev, hvis sprog ikke er blandt de 27, fx grønlandsk, kan tolken lave en oversættelse. Opgaven handler om at kortlægge elevens bogstavgenkendelse og læseerfaringer fra computer, bog og tavle, og også om at få eleven til selv at skrive. Det er afgørende om eleven er alfabetiseret, for Sorayas vedkommende vil det typisk være på arabisk, og om hun har lært bogstavlyd- og ord-princippet.

Derefter gælder det numeralitetsdelen, hvor elevens erfaringer med talrækken, overslagsregning, antalsbestemmelse skal afdækkes. Her vil Soraya bl.a. blive spurgt om hun kan tælle ned fra 15 eller om hun ved hvilket tal der kommer før og efter 39 - og også om hvordan hun når frem til sine resultater, fortæller Maria Neumann Larsen.

- Efter kortlægningen af Sorayas faglige kompetencer skal det så besluttes hvilket tilbud hun har behov for. Nogle skoler vil placere hende direkte ind i almenundervisningen, på trods af at det er lovpligtigt at alle nyankomne elever skal have basisundervisning i dansk som andetsprog. "Det gør vi da i almenundervisningen," hævder man så. Men jeg har hørt mange lærere være frustrerede over dette, fordi de ikke aner hvad de skal stille op.

Du har kendskab til skoler, hvor elever placeres i almenundervisningen uden at kunne et ord dansk?

- Ja, det er praksis flere steder. Det er *det nye sort!* Og der er da også nogle kommuner, som er blevet bedt om at redegøre for deres fremgangsmåde. Mange har været i London og

ladet sig inspirere af deres direkte integrering, men man overser måske at der er mange forskellige tiltag i de engelske skoler der får det til at fungere, en såkaldt *whole-school approach*. Hele skolen er indstillet på at modtagelsen af de nyankomne er et fælles anliggende, og man gør meget for at anerkende deres sprog og kultur. Dette suppleres med buddy-ordninger, hvor elever fra almenklasserne uddannes til at tage imod de nyankomne – som i øvrigt ofte kan lidt engelsk, fordi sproget er så udbredt som det er, mener Maia Neumann Larsen.

Sammenhæng i undervisningen

- Det er til gengæld helt fint at se på hvordan undervisningen kan organiseres mere effektivt, som man fx har gjort det i København og Roskilde. Her har man indført et afklaringsforløb, inklusive en kortlægning af kompetencer, hvor man lærer barnet at kende og herefter udluser det til det rette tilbud, fx modtageklasse eller almenklasse. Disse kommuner prioriterer området højt og har modtaget mange nyankomne børn, hvorfor de også har en del erfaringer at trække på.

- Tilbage til Soraya. Lad os sige der ikke er modtageklasser på Sorayas skole. Derfor bliver hun placeret i den almene undervisning i 2. eller 3. klasse suppleret med basisundervisning i DSA, som foregår hver dag i et bånd om morgenen.

Er det et problem at hun så går glip af undervisningen i klassen hver morgen?

- Ja, men særligt hvis ikke DSA-undervisningen hænger sammen med den almene undervisning. Hvis Soraya undervises i ental og flertal i basisundervisningen om morgenen, men bagefter møder op i klassen, hvor de har emne om fisk, så er der ikke den sammenhæng mellem de to undervisningstilbud, som hun ellers ville profitere af. Jeg ved godt det

udfordrer skolernes planlægning, men vi har set at det kan lade sig gøre, fx i Silkeborg kommune. Her har de systematiseret samarbejdet mellem basis- og almenundervisningen; så når man i almenundervisningen i 2. klasse fx har emne om fisk, arbejdes der med samme emne i basisundervisningen. Det kan godt lade sig gøre, mener Maria Neumann Larsen og tilføjer:

- Man kan fint være tilknyttet almenklassen fra starten af, så man får en glidende overgang og kommer stille og roligt ind i fagene, fx i idræt, hvor eleven får deltagelsesmuligheder og måske kan lege på tværs af sprog. Man kan godt lege sammen med andre børn uden et fælles sprog, men helt uden en gensidig sproglig forståelse er det meget svært at få dybe relationer. Så både af faglige og sociale årsager er det efter min mening ofte bedst for eleven at starte i et skærmet tilbud.

Husk opfølgningen!

- Man skal være særligt opmærksom i forbindelse med alfabetisering. Hvis man i basisundervisningen starter helt forfra og udelukkende fokuserer på at lære elever som Soraya alfabetet på dansk, selvom hun allerede er alfabetiseret på arabisk, bruger man ikke sin viden fra afdækningen, og dermed barnets kompetencer og erfaringer, effektivt. Her vil det ofte være mere oplagt at lave kobling mellem det hun kan og det hun skal lære, fx ved at tage fat i ord, hun kender, understreger Maria Neumann Larsen og lægger til:

- Det har jeg bl.a. set praktiseret i en modtageklasse for 6-7-årige børn, hvor læreren genfortalte historien om *Ulven og de syv små gedekid*, hvorefter klassen lavede forskellige aktiviteter med fokus på det mundtlige og billederne. Herefter skrev læreren nogle enkle sætninger fra historien på tavlen, så eleverne kunne læse om det de lige havde oplevet. Det bidrog til at gøre undervisningen mere dialogisk og givende, og var en

effektiv måde at lære eleverne at læse på dansk.

Når Maria Neumann Larsen underviser i brug af afdækningsmaterialet fx i Københavns kommune, lægger hun vægt på at der ikke kun er fokus på første og andet trin, men også tredje trin, som indbefatter at man fortsætter med at følge elevens sproglige udvikling og progression. Ifølge anbefalingerne foregår det ved at DSA-vejlederen, eller en anden fagperson med viden om og erfaring med undervisning af flersprogede, kommer ind i klassen og observerer undervisningen og efterfølgende afholder samtaler med teamet omkring eleven.

Oplever du at dette opfølgingsarbejde er noget, der prioriteres på skolerne?

- Ikke alle steder. Ofte ser vi desværre at der ikke bliver fulgt op på indsatsen, fordi der ikke afsættes ressourcer til det på skolerne og i kommunerne. I materialet anbefales det at der følges op minimum hver 3. måned for elever der modtager basisundervisning, bl.a. med brug af observationsskemaer og samtaler, hvor man kan udveksle erfaringer og give gode råd. Og det anbefales stærkt at opfølgningen foregår tæt på den lærer og det team, det drejer sig om, meget gerne med brug af DSA- eller PLC-vejledere alt efter deres faglighed og organiseringen på den enkelte skole, understreger Maria Neumann Larsen og lægger til:

- Derfor håber jeg at artiklen her kan være med til at skabe øget opmærksomhed om hvor afgørende det er ikke blot at tilbyde nyankomne elever den bedst mulige modtagelse, men også at arbejde videre med og følge op på elevernes sproglige udvikling og progression – af hensyn til eleverne, men også til de lærere der skal undervise dem.

Læs mere på
www.sprogligudvikling.nu

Tænk, hvis det var dig!

Af Eline Mørch Jensen

Hovedpersonen i *Den sorte bog om helte* er en syvårig dreng, som rigtig godt kan lide at tegne helte – "Helte med kapper. Helte, der kunne flyve. Helte, der kunne lave flammer. Stærke helte." Men ikke bare helte i overfladisk forstand, forstår vi, for heltene repræsenterer både håb og handling, lige som det at tegne handler om at huske, dokumentere, "smerten, uvisheden, bekymringen og håbet." Rune Ryberg har tegnet bogens sorthvide illustrationer, som udgør fortællingens billedside.

Drengen fortæller om hvordan han udfylder den sidste side i sin tegnebog med en tegning af endnu en helt, som skulle fjerne de bogstaver som "nogen" har skrevet henover muren på familiens hus. Drengen kan ikke læse hvad der står, men fornemmer alligevel bogstavernes betydning: "Bogstaverne på huset gjorde ondt på min mor". Og videre hedder det: "Det var *dem*, der havde skrevet det."

Hvem "dem" er får vi ikke at vide, ligesom det ikke fremgår hvilket land, der er tale om, eller præcis hvad der er på færde – om det fx er borgerkrig eller forfølgelse af mindretal. Læseren forstår dog at familien førhen levede et fredeligt liv, at drengen gik i skole og at der var kold mælk i køleskabet, men at forholdene lidt efter lidt begyndte at ændre sig, sådan at de blev nødt til at sælge køleskabet, drengen måtte stoppe i skolen og pludselig er situationen blevet så alvorlig at familien bliver tvunget på flugt.

Drengen, hans bror og søster og deres forældre tager af sted over hals

og hoved, hver med en taske med nogle få ejendele i, som de selv skal kunne bære. I drengens skoletaske kommer bamsen, yndlings-T-shirten, en fodboldmedalje og den nye sorte

tegnebog, han har fået af sin far. Den bog, som drengen nu ser tilbage i for at genkalde sig billederne af sin historie.

Familiens flugt er fuld af frygt, usikkerhed og også decideret rædsel, hvor familiemedlemmerne kommer fra hinanden og drengens forældre begge mister livet på voldsom vis, indtil han og storebroren til sidst reddes og kommer frem til landet, som hele tiden har været deres endemål. Her skal børnene nu søge asyl som uledsagede mindreårige. Alene, uden deres forældre og uden deres søster, hvis skæbne de ikke kender.

Det er en helt og aldeles grum flugthistorie, drengen husker tilbage på og genfortæller for læseren. Lise

Bidstrup lægger, som sædvanlig, havde jeg nær sagt, ikke fingrene imellem, hverken når det gælder beskrivelser af angsten – og stanken! – når familien stuves sammen med alt for mange andre mennesker på flugt på bunden af en tankbil eller når det kommer til den brutalitet og umenneskelige behandling, som drengen og hans familie sammen med alle de andre flygtninge udsættes for af menneskesmuglerne.

Først til allersidst går det op for læseren at alting er vendt på hovedet i forhold til vores sædvanlige forestillinger om hvilke folkeslag der typisk er på flugt og hvilke lande der giver flygtninge asyl, idét modtagerlandet, som drengen og hans storebror kommer til, viser sig at være Algeriet, mens de to drenge - af alle steder - er flygtet fra Aalborg. Den havde de færreste vist set komme ...

Den sorte bog om helte er en knugende stærk fortælling

om det at miste det mest basale i livet så som trygheden i sin families nærhed, det at kunne spise sig mæt hver dag og sove i en varm seng. Eneste lys i mørket er den varme og hjælpsomhed, som drengen og hans familie trods alt møder under flugten, ofte fra ukendte og helt fremmede mennesker på deres bumlede vej, og som er med til at pege på en lysere fremtid med nye drømme og muligheder. Det er med andre ord barske sager, det her, men formidlet med stor indføling, ja, og så gribende godt fortalt.

Den sorte bog om helte. Historien om en flugt.

Af Lise Bidstrup

159 sider

Høst & Søn 2018

Titler der åbner for forståelsen

- for flersprogede elever og for klasser der skal tage imod børn fra andre lande eller bare gerne vil vide mere om andre kulturer og deres måder at være i verden på. v/ Eline Mørch Jensen

Havpaladset af Anne Lise Marstrand-Jørgensen, illustreret af Otto Dickmeiss, Gyldendal 2018:

Hvordan er det at vokse op som flygtningebarn i Danmark? Noor er flygtet fra sit hjem i Syrien, men er samtidig også bare en pige med de samme behov og følelser som andre 10-årige piger. (Se anmeldelse i LæringsCentret nr. 5 2018, red.)

Den sorte bog om helte. Historien om en flugt af Lise Bidstrup, illustreret af Rune Ryberg, Høst & Søn 2018:

En syvårig dreng og hans familie er på flugt - ikke til, men fra Danmark, som det først hen mod slutningen går op for læseren i en overraskende ombytning af de traditionelle roller. (Se anmeldelse i dette nummer af LæringsCentret, red.)

Havenisserne flytter ind af Josefine Ottesen, Høst & Søn 2015:

En julehistorie for de 5-11 årige, om havenisserne Knort, Kærne og Persille, der mister deres hjem i det hule æbletræ da en frygtelig storm vælter det træ, som havenisserne bor i og blæser deres forråd væk. Hvad skal de nu gøre? De begiver sig ud på en farlig rejse, men vil det mon lykkes at komme forbi de onskabsfulde katte? Og kan det overhovedet blive rigtig jul, når man har mistet alt?

Serie på 10 bøger om Iqbal Farooq af Manu Sareen, Carlsen 2006-18:

Iqbal Farooq bor i en opgang i Blågårdsgade på multietniske Nørrebro sammen med sin familie, der har rødder i Indien. Fortællingerne om 14-årige Iqbal er både sjove, skøre og

fantastiske samtidig med at de tager afsæt i børnenes hverdagsliv.

Serie på 6 bøger om Ayse af Özlem Cekic, Gyldendal 2013-16:

Ayse er selvstændig og vil selv bestemme at hun vil gå med tørklæde og faste under ramadanen, selvom hendes kurdiske far siger nej. Bøgerne handler også om emner som venskab og forelskelse. I Læseraketten i år bidrog Özlem Cekic med en omdiskuteret novelle om omskæring af drenge - ifølge forfatteren selv for at hjælpe lærere og elever med at tale om emnet.

Valget af Sarah Engell, Carlsen 2017:

18-årige Xenia har længe kæmpet for at blive frontfigur i Etisk parti. Da hun endelig er ved at nå sin drøm, møder hun den 6-årige syriske pige Lilas, som er flygtet alene til Danmark. Bogen viser hvor store konsekvenser, det kan få for den enkelte, når man er nødt til at træffe et rigtig svært valg.

Zenobia af Morten Dürr, illustreret af Lars Horneman, Cobolt 2016:

Grafic novel om flygtningepigen Amina, som befinder sig i en båd på Middelhavet på flugt fra krigen. Da båden kæntrer falder Amina i det kolde vandet og bogen genkalder hendes liv i Syrien før, under og efter krigen forandrede hendes tilværelse.

Marias dukke af Morten Dürr, illustreret af Lars Gabel, Høst & Søn 2014:

Billedbog om Maria og hendes bror, der lever som gadebørn og tjener penge ved at samle skrald. De voksne kræver, at de afleverer alt det, de

finder. Men en dag finder Maria en dukke og gemmer den. Da det bliver opdaget, bliver børnene tvunget på flugt.

Serie om Kamma & Kamal af Mette Vedsø, illustreret af Maria Bramsen, Høst & Søn 2018:

De tre bøger *Kærlighedskødboller*, *Kaos og kolonihave* og *Kaffe i kommoden* fortæller hverdagsnære historier om familieliv, forelskelse, kulturelle forskelle og om ægte venskab, der holder, også når det er svært.

Aldrig helt alene, nr. 5 i serien Mig og min familie af Anja Hitz, illustreret af Kirsten Raagaard, Høst & Søn 2016:

I *Aldrig helt alene* starter Massi i modtageklassen. Han er flygtet til Danmark sammen med sin storebror. Fra klip på YouTube har Massi lært sig at spille guitar, og faktisk er han så god, at læreren mener, han kan blive en del af StarSisters. Men Rose spiller jo også guitar - og kan man overhovedet have en dreng i et pigeband?

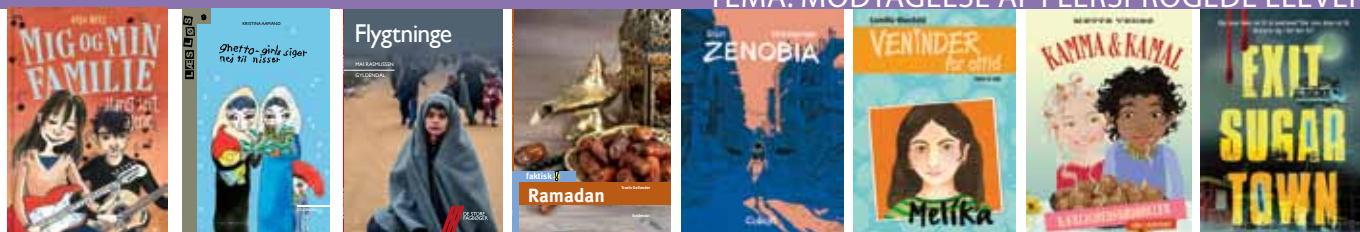
Melika, nr. 8 i serien Veninder for altid af Camilla Wandahl, Høst & Søn 2018:

Serien var egentlig afsluttet, men nu starter den nye pige, Melika, i klassen, og nye venskaber opstår.

Exit Sugartown af Martin Petersen, Høst & Søn 2014:

Har man ikke ret til at prøve på at finde et bedre liv? Dawn er 17 år og drømmer om at få sig en uddannelse. Men det er småt med penge og også småt med mad og arbejde,

så storbyen trækker. Men rejsen er livsfarlig, man ender med gæld, lever med falsk ID, får de værste jobs og må konstant prøve at styre uden om vold, sexhandel og kriminalitet.

I skyggezone af Martin Petersen, Høst & Søn 2015:

Charlie, et uledsaget migrantbarn, er af sin far blevet sendt væk fra stor fattigdom med håbet om en bedre tilværelse. Bogen skildrer hans oplevelse af at måtte krydse landegrænser, og ikke mindst sine egne grænser, for at klare sig, og er en selvstændig fortsættelse af *Exit Sugartown* fra 2014.

Ramadan (faktisk!) af Troels Gollander, Gyldendal 2018:

Læs om hvorfor man holder ramadan, om hvem Allah og Mohammed er og lær om islam, Koranen og Mekka. Opgaver til bogen kan hentes på www.fagbog.gyldendal.dk

Nødhjælp (De små fagbøger) af Nils Hartmann, Gyldendal 2013:

Naturkatastrofer, krig og uroligheder. Der er mange grunde til at mennesker rundt om i verden har brug for nødhjælp. I denne bog kan man læse om hvem og hvorfor og også om hvad nødhjælpen består af og hvem der hjælper. Opgaver kan hentes på www.fagliglaesning.dk

Flygtninge (De store fagbøger) af Mai Rasmussen, Gyldendal 2017:

Mere end 65 millioner mennesker er på flugt i verden, internt i deres egne lande eller i andre lande. Her i bogen kan man læse om hvad det vil sige at være flygtning og hvad folk flygter fra. Opgaver kan hentes på [fagbog.gyldendal.dk](http://www.fagbog.gyldendal.dk)

Sort land af Ahmad Mahmoud, People's Press 2015:

Om at vokse op i det almennyttige boligområde Askerød i Greve Nord

– med de mange børn, koranskoler, bander, vold, arrangerede ægteskaber og folk på overførselsindkomster. Og om at bryde med den sociale kontrol.

YAHYA HASSAN af Yahya Hassan, Gyldendal 2013:

Digtsamling om en opvækst i Aarhus Vest med vold, omsorgssvigt, hash og kriminalitet.

Pære-perker-dansk, Høst & Søn 2011:

Bogen består af 9 noveller og 10 tegneserier som bl.a. handler om det at være adopteret, have et anderledes udseende, føle sig pære-dansk og alligevel blive opfattet som anderledes, fremmed og eksotisk.

Haram af Kristina Aamand, Gyldendal 2016:

Kærester er haram i Anisas familie! Det betyder forbudt. Men Anisa er sammen med Johannes. En dag bliver det opdaget og Anisa har brug for hjælp. Men tør hun stole på sine veninder, Kadidja og Muna?

Nour og Noras første dag i børnehaven af Kamilla Kaj Paulsen, 2018:

Hvilken farve har den hudfarvede tusch? Hvor er de brune dukker? Og er Eid og jul egentlig det samme? Det er nogle af de spørgsmål, som Nour og Nora møder på deres første dag i børnehaven. I bogen kommer man med i børnehaven og får hjælp

til at snakke om kulturforskelle i børnehøjde.

Serien Ghetto-girls af Kristina Aamand, illustreret af Lillian Brøgger, Gyldendal 2018:

Ghetto-girls hader heste handler om søstrene Asyah og Fossia, som trives rigtig godt i storbyens ghetto.

Men alt ændrer sig, da familien skal flytte langt på landet, hvor alt det de er og kan ikke rigtig kan bruges! *I Ghetto-girls siger nej til nisser* skal de prøve at finde julehumøret frem i Gundsømagle, hvor far har købt 300 juletræer og mor har strikket nissetøj, men det er ikke let når Fru Hansen vil smide familien og juletræerne væk fra torvet. Om det at være dansk med forskellig kulturel baggrund.

Islam (De store fagbøger) af Helle Hinge, Gyldendal 2012:

Islam er verdens næststørste religion og opstod for over 1400 år siden. I dag lever der ca. 1,6 milliarder muslimer fordelt på alle verdens kontinenter.

Ramadan eller ramasjang af Daniel Zimakoff, Gyldendal 2015:

Jonas er Malik's bedste ven, så det er klart, at Malik skal med til hans fødselsdag. Men Malik's far er ikke enig. Og slet ikke, når festen er den dag ramadanen begynder. Hvad skal Malik gøre? Han kan ikke svigte sin bedste ven. ■

Undervisningsmaterialer fra Røde Kors:

Børnehaveklasse/Indskoling:

Zak i skole. En god skolestart er den bedste start på livet i Danmark. Lær at gå i skole med rumvæsnen Zak. Bestilles GRATIS på: <https://www.rodekors.dk/product/7>. Støttet af Undervisningsministeriets Udlodningsmidler og Velfærds- og Forskningsfonden for pædagoger.

Syv sjove instruktionsfilm på tre forskellige sprog på www.zakiskole.dk.

Mellemtrin:

act MODIG. Om modet til at hjælpe uanset hvem der har behov. GRATIS. incl. lærervejledning.

Udskoling:

Røde Kors Oplevelsen. Åben skole forløb hos Røde Kors i København med ægte nødhjælpsudstyr, udfordrende dilemmaspil og virtual reality. GRATIS. Book på <https://www.rodekors.dk/product/6>

Se alle Røde Kors' undervisningsmaterialer her
<http://www.rodekors.dk/skole>

Minoritetsstemmer

Denne artikel er en opfølgning af en artikel i sidste nummer af LæringsCentret (LS nr. 5, red.), hvor jeg introducerede begrebet multikulturel litteratur og argumenterede for at arbejde med disse tekster i danskfaget. I 2. del inviteres læseren ind i klasser, der har arbejdet med den multikulturelle ungdomsroman *Haram* (Aamand, 2016). Formålet med litteraturforløbet var bl.a. at inddrage eleverne i meningsfulde samtaler om danskhed og kulturmøder og give dem mulighed for at diskutere forskellige værdier, holdninger og perspektiver med afsæt i romanen.

Af Nadia Mansour, Ph.d.-studerende ved læreruddannelsen, VIA Aarhus og Aarhus Universitet.

"Jeg vil foretrække multi-kulturelle tekster i skolen. Det lærer man meget af. Især når man går i en klasse som min. Jeg har fået større forståelse for nogen af mine klassekammeraters kultur" (Mikkel, 8. klasse)

Sådan sagde Mikkel fra 8. klasse i en storbysskole efter et litteraturforløb med multikulturelle tekster. Citatet indrammer ganske fint målene med anvendelsen af multikulturel litteratur i danskfaget. Multikulturel litteratur handler nemlig om at nedbryde fordomme, skabe forståelse for de mange måder, man lever på i Danmark og udvikle elevernes kulturelle identiteter. Den klasse, Mikkel går i, er en ud af tre klasser placeret tre forskellige steder i landet, som er med i mit Ph.d.-projekt.

I alle tre klasser er mit fokus at undersøge, hvordan kultur, religion, danskhed, identitet og nationalitet italesættes, når multikulturel litteratur er indholdet. Jeg er nysgerrig efter, hvordan eleverne positionerer sig i forhold til tekstens univers, og om - og hvordan - de

bruger deres egne kulturelle baggrunde og erfaringer i arbejdet med multikulturel litteratur.

Det interessante ved de tre 8. klasser er, at den ene er i en skole med under 1% etniske minoritets elever, den anden i en skole med 15% etniske minoritets elever og den sidste i en skole med 89% etniske minoritets elever. De spørgsmål, jeg stiller og kigger efter i projektet, er bl.a.: Hvad sker der når elever med forskellige kulturelle, religiøse og sproglige baggrunde læser multikulturel litteratur i danskfaget?

Hvordan fortolker eleverne litteraturen og hvilke tekster og erfaringer trækker de på i fortolkningerne? Hvordan bruger eleverne deres kulturelle, religiøse eller sproglige erfaringer, når de analyserer og fortolker multikulturelle tekster? Hvordan kan man arbejde med litteratur, der handler om minoriteter, uden at skabe yderligere fordomme og generaliseringer om indbyrdes forskellige minoritetsgrupper?

Fleksible tilgange til tekster

De tre klasser har arbejdet med den samme multikulturelle roman *Haram* af Kristina Aamand. Lærerne fik udleveret et litteraturdidaktisk design til arbejdet med romanen. Designet består af klare, pædagogiske rammer for, hvordan man kan arbejde med

teksterne uden at stigmatisere bestemte kulturer eller minoriteter.

Det litteraturdidaktiske design består af opgaver, jeg har udviklet til et forløb med *Haram*, men designet var fleksibelt, så den enkelte lærer, inden selve forløbet med multikulturel litteratur, fik mulighed for at forme og tilrettelægge opgaverne.

og litterær inklusion

Til min store overraskelse var der kun få ændringer eller tilføjelser til selve opgaveformuleringerne.

Til gengæld blev alle opgaver udført forskelligt i de tre klasser. Eksempelvis var en lærer meget glad for bevægelse i danskfaget. Hun valgte, at eleverne skulle løbe stafet på skolen og diskutere en række

udsagn om tekstens temaer, mens en anden lærer valgte at arbejde med de samme udsagn i plenum, så eleverne i fællesskab diskuterede temaerne. Selvom lærerne valgte forskellige metoder i undervisningen, har det didaktiske design nogle ret klare pædagogiske og litteraturredaktiske intentioner, der ligger til grund for opgaveformuleringerne og de ▶

”

Der er altså ikke et én-til-én-forhold mellem en flygtning i klasseværelset og en bestemt bog, der handler om flygtninge. Det er ikke givet, at eleven vil elske bogen eller genkende sig selv i den.

”

opstillede mål undervejs. Nedenfor præsenterer jeg teorien bag det didaktiske design.

At åbne multikulturelle tekster

På den ene side viser forskning, at elever motiveres af at læse tekster, hvor de kan genkende sig selv (Strand 2011, Hulan 2010, Gitz-Johansen 2006, Banks 2004). Det kan også ses i mit projekt, hvor minoritetselever har udtalt, at de var vildt glade for at læse *Haram*, fordi den handlede om en familiekultur med regler og krav, som mindede om deres egne familier.

På den anden side har forskningen også vist, at elever frasiger sig bestemte identiteter i klasserummet (Rørbech, 2013). Der er altså ikke et én-til-én-forhold mellem en flygtning i klasseværelset og en bestemt bog, der handler om flygtninge.

”

Det er ikke givet, at den enkelte minoritetslev identificerer sig med fx Yahya Hassans digter-jeg, og det kan i princippet være, at den etnisk danske dreng gør det endnu mere.

”

Det er ikke givet, at eleven vil elske bogen eller genkende sig selv i den. Derfor er jeg enig med forskere, der problematiserer koblingen af elever til bestemte tekster (Rørbech, 2013). Altså mener jeg ikke, at det skal være fordi, der er etniske minoritetselever i klassen, at man skal vælge at arbejde med multikulturel litteratur. I stedet argumenterer jeg for en helhedsorienteret indholdsreform, hvor kulturel forskellighed og minoritetsfortællinger er en del af det indhold, eleverne møder i danskfaget, uanset

hvor de er i landet, eller hvordan de er og ser ud.

Læsning uden fordomme

Et andet perspektiv, der er vigtigt at medtænke er, at læreren kan have ubevidste fordomme i forhold til både valget af tekster og arbejdet med disse. Hvis læreren vælger at klassen skal læse fx Yahya Hassans digtsamling, fordi der er tosprogede elever i klasserummet, og disse muligvis - i lærerens optik - kan genkende livet i en "ghetto" og spejle sig i den, er der en fare for, at arbejdet med teksten bidrager til yderligere at fremmedgøre disse elever.

Det er derfor yderst vigtigt, hvordan læreren griber disse tekster an. Det kræver både, at læreren er i stand til at vælge kvalificerede multikulturelle tekster (som jeg i øvrigt bestemt mener, at Yahya Hassans digtsamling er), men endnu vigtigere er det, at læreren forholder sig litteraturredidaktisk til hv-spørgsmålene: hvem, hvad, hvorfor og hvordan. Hvorfor skal eleverne læse denne multikulturelle tekst?

Og hvis det fx handler om, at man gerne vil anerkende minoriteter i klasserummet, er det vigtigt at være bevidst om, hvordan man arbejder med teksterne og stiller spørgsmål uden at fastlåse bestemte elevers identiteter og uden at generalisere eller være fordømmende i forhold til tekstens kulturelle, religiøse eller sproglige repræsentationer. Det er nemlig ikke givet, at den enkelte minoritetslev identificerer sig med fx Yahya Hassans digter-jeg, og det kan i princippet være, at den etnisk danske dreng gør det endnu mere.

Åben og respektfuld dialog

Den ene af de dansklærere, jeg observerede, fortalte i et interview, at hun var glad for det litteraturredidaktiske design, som hun fik udleveret inden klassen skulle læse multikulturel litteratur i mit projekt. Før frygtede hun at klassen, som består

af 97 % tosprogede elever, endnu engang skulle arbejde med tekster, der viser, hvordan de er anderledes end alle andre danskere.

I stedet lagde det didaktiske design op til, at eleverne kunne snakke åbent, respektfuldt og fordomsfrit om de kulturelle tematikker i litteraturen. Spørgsmålene til teksten og opgaveformuleringerne, der lagde op til klassesamtaler, dramaøvelser, næranalyser, kritisk stillingtagen, videredigtninger og kreativitet, blev også stillet på en måde, hvor eleverne selv kunne vælge at bringe deres egne kulturer, religioner og sproglige erfaringer ind, hvis de havde lyst. Men det var ikke udgangspunktet eller målet med at læse teksterne.

Ligesom forskere fra USA har vist det, peger mit studie altså også på, at det på ingen måde er ligegyldigt, hvordan læreren arbejder med multikulturel litteratur. Det kræver en kulturelt ansvarlig litteraturpædagogik, der åbner for flere svarmuligheder, og som ikke forudsætter at eleverne skal bruge egne baggrunde i besvarelsene.

Spørgsmålene må gerne åbne for en dialog om elevernes egne værdier, tanker og kritiske syn på verden og deres opfattelser af andres, uden at de nødvendigvis skal positionere deres egen identitet, religion eller kultur i klasserummet. Læreren kan fx spørge: Kan I genkende reglerne fra noget, I kender eller har læst/set før? I stedet for at læreren spørger: Hvordan er det hjemme hos dig, når nu I er muslimer i jeres familie?

I nogle kontekster er det uhensigtsmæssigt at koble elever eller grupper i samfundet til bestemte kulturelle praksisser. Der er nemlig en fare for, at læreren selv er generaliserende. Multikulturelle tekster inviterer til forskellige tilgange, fordi de ligesom enhver anden litteratur benytter sig af komplekse fortælleformer, herunder stilistiske træk, og fordi de

tematiser multikultur på forskellige måder. Eleverne skal have mulighed for at positionere sig med de identiteter, som de selv ønsker.

Kærlighed på tværs af kulturer

Romanen *Haram* handler om en muslimsk piges hemmelige kæreste-forhold med en ikke-muslimsk dreng og afspejler dermed en virkelighed for visse minoriteter i Danmark. Hos disse minoriteter er det haram, dvs. forbudt, at have kærester og dyrke sex før ægteskabet. Allerede i parateksten slås det overordnede tema om kulturel overvågning an. Der står: "Det er svært at være sig selv, når alle holder øje med alle". (Amand, 2016)

Romanen berører dermed tidstypiske og aktuelle problemstillinger forbundet med integration på tværs af kulturer og lever op til en samfundsmæssig forestilling om, at visse minoritetsgrupper 'holder øje' med hinanden for at fastholde hinanden i et bestemt, kulturelt perspektiv; som i denne roman er en fastholdelse af forbuddet mod sex før ægteskabet. Nogle elever i den danske folkeskole vil kunne spejle sig i romanens tematisering af kulturelle normer. I mit projekt har jeg udtalelser fra både etnisk danske elever og etniske minoritets elever, der nikker genkendende til sexforbuddet. Det kan fx ses i min samtale med en etnisk dansk elev:

Alfred: "Den var ikke så ny for mig kulturelt."

Nadia: "Hvordan tænker du?"

Alfred: "Jeg må sådan set heller ikke have sex før jeg bliver gift, fordi i min familie er vi meget kristne. Så jeg synes ikke jeg lærte noget kultur".

Et vindue ind i verden

Ligesom romanen kan skabe genklang hos visse elever, kan den også være et vindue ind i en verden, der er fremmed for andre elever, som det kan læses i uddraget af Mikkel's boganmeldelse:

Mine tanker

Jeg blev interesseret i bogen så snart jeg så titlen "*Haram*". Jeg synes at titlen siger meget om bogen fordi så snart man ser ordet haram ved man at det kommer til at handle om den muslimske tro og hvad man ikke må hvis man følger den. Jeg kender mange muslimer som ikke har noget problem med deres religion så jeg synes det er spændende at få et andet slags indblik i deres kultur. Jeg synes det er vigtigt at tage fat i et emne som dette eftersom at de mennesker som har det her slags problem måske føler at de er alene. Det er et meget stort dilemma fordi at de mennesker som befinder sig i det ikke kan gøre noget uden at miste noget andet. Jeg kan ikke ligefrem relatere til det men jeg bliver nysgerrig på om nogle af mine venner kan. Der var nogle af mine klassekammerater som tydeligvis blev meget fornærmet over bogen men jeg kan godt forstå hvis mange ville synes at det er en lidt ekstrem måde at gribe det an på. Den ekstreme måde at gribe det an på gør nok publikummet lidt mindre og gør muligvis at nogen af de muslimer som det kunne ha været fedt at få til at tænke over dette problem ikke kan komme igennem bogen hvilket jeg synes er en skam.

Jeg ved at jeg personligt selv at der er for mange regler og for stor forskel på hvad mænd må og hvad kvinder må i den muslimske tro men det betyder ikke at jeg ikke kan respektere deres værdier.

Jeg vil give denne her bog 4 ud af 5 stjerner på grund af hvor vigtigt emnet er.

I praksis har arbejdet med *Haram* givet plads til forskellige elevers holdninger og værdier, som læreren kan gribe. Arbejdet har givet eleverne og læreren mulighed for at forholde sig kritisk til både værket og hinandens holdninger. På den måde har arbejdet med multikulturel litteratur givet klasserne et rum, hvor de kan være kritiske, selvkritiske og skubbe ved deres egne og andres fordomme og holdninger.

Dette arbejde er med til at udvikle elevernes kulturelle identiteter. En sådan kritisk diskussion ses fx i følgende uddrag af en dialog mellem fire elever, hvor den etnisk kurdiske pige, Taran, bliver udfordret af sine kammerater. Taran mener, at alle danskere har sex før ægteskab:

Taran: "Det er normalt at leve som Anisa for danskere...eller bare for kristne."

Sebastian: "Det er godt nok generaliserende mand."

Aman: "Ja..."

Mikkel: "Ja..."

Taran: "Men de fleste (danskere) gør det jo alligevel...er sammen med drenge."

Sebastian: "Du dømmer rigtig meget folk og generaliserer."

Herefter går samtalen over i en snak om, hvordan man er dansk, og om det er det, at man har sex før ægteskab, der gør en dansk.

I mit forskningsprojekt har jeg valgt at fokusere på moderne ungdomslitteratur, der indskrifter religiøse, sproglige og etniske minoriteter. Dette gør jeg ud fra en pædagogisk ambition om at give alle elever mulighed for at genkende sig selv i skolens indhold, men uden at stigmatisere bestemte elever. Derfor vil jeg slutte af med et citat fra endnu en elev, der i sit svar på spørgsmålet: Hvad tænker du om multikulturelle tekster? skriver:

"Det var sjovt fordi jeg plejer at læse om kristne osv., men det var første gang jeg læste om muslimer" (Zeinab, 8. klasse).

Verdensbiblioteket

– en verden af digitale læseoplevelser til sproglige minoriteter

Af Mette Plambech Haugsted,
Webredaktør på BiblioteksCenter for
Integration

Næsten 4000 bøger, musik og film på mere end 10 sprog. Når du åbner verdensbiblioteket.dk møder du et digitalt univers fuld af e-bøger, film, musik, lydbøger, bøger og artikler.

Titlerne på de forskellige materialer forekommer ind imellem en smule svære at udtale, da de er på mange andre sprog end dansk. Mens du surfer rundt, finder du måske arabiske biografier som lydbøger eller tyrkiske bøger, der kan bestilles til afhentning på biblioteket. Mulighederne er mange, og der kommer løbende nye titler til.

Verdensbiblioteket er målrettet borgere i Danmark, der er en del af en sproglig minoritet, og som ikke kan finde materialer på eget sprog på biblioteket. Der er tale om afrikanske, mellemøstlige og asiatiske sprog, som har en vis udbredelse i Danmark.

Hvorfor det? Det er en lovbindende opgave, at tilbyde fremmedsprogede materialer via landets biblioteker. Ifølge Biblioteksloven §14 stk. 3 skal de statslige biblioteker, nu Det Kgl. Bibliotek, stå for "at fremskaffe materiale med særligt henblik på flygtninges og indvandreres behov til folkebibliotekerne og andre relevante institutioner..."

Hvis man krydrer lovgivningsteksten

med et strejf af tidens digitaliserings-tendenser, så har man Verdensbiblioteket. Borgernes færden på digitale platforme, udviklingen af e-bøger og lydbøger, streamingtjenester og mobile consuming gør, at der er behov for at bibliotekerne udvikler digitale tilbud. Verdensbiblioteket søger at skabe læseoplevelser og kulturforbrug for sproglige minoriteter.

Verdensbiblioteket i hjemmet og i skolen

Med Verdensbiblioteket er det muligt for den to-sprogede eller nyankomne at blive biblioteksbruger i sofaen, i klasseværelset og på farten. Det at blive mødt af et genkendeligt og måske hjemligt sprog kan virke trygt og rart samtidig med, at det kan fordre læselyst og give fælles snakke i hjemmet. Med Verdensbiblioteket har du som lærer et redskab til at styrke læselysten, give forældre en ny mulighed for at dele læseoplevelser med deres barn eller måske endda vise klassen, hvordan H. C. Andersens klassikere er gået verden rundt, og få en elev til at læse udsnit højt på somali – bare for at nævne et eksempel.

Udvalget byder på mere end 300 e-bøger på arabisk, tigrinja, bosnisk/kroatisk/serbisk, persisk og somali. Dertil kommer mere end 1700 bøger, der kan bestilles på Verdensbiblioteket og afhentes på borgerens bibliotek. Der er mere end 900 filmtitler og 800 musikalbums, så

der er rigeligt at gå i gang med, hvis man vil give eleverne mulighed for at beskæftige sig med verdens-kultur. Der arbejdes på at få mere end 200 lydbøger online, så der også er mulighed for at lytte sig til læseoplevelser. Disse bliver på arabisk og persisk. For at

se, hvilket sprogudvalg, der er på hvilke materialer er man nødt til at gå ind på verdensbiblioteket.dk, da sitet hele tiden udvikler sig.

Udlån af bøger til Læringscentre og skolebiblioteker

Verdensbiblioteket er en service tilbudt af BiblioteksCenter for Integration, Det Kgl. Bibliotek, som indkøber, katalogiserer og udlåner biblioteksmaterialer via folkebibliotekerne, og Verdensbiblioteket. Funktionen er national, hvilket

”

På Verdensbiblioteket kan du finde biblioteksmaterialer på:

Arabisk, bosnisk, hindi, kroatisk, kurdiske, panjabi, russisk, serbisk, somali, tamil, tigrinja, tyrkisk, urdu.

”

vil sige, at alle folkebiblioteker og andre relevante

institutioner i Danmark kan bruge BiblioteksCenter for Integrations ydelser jf. Biblioteksloven. Medarbejderne har brede kompetencer inden for sprog og bibliotekshåndtering lige som de er specialister i at søge og fremfinde materialerne på fremmedsprog.

Det er muligt for bibliotekarer og lærere at låne fysiske eksemplarer til udlån i det lokale læringscenter. Har du eksempelvis behov for Den grimme Ælling på kinesisk eller et ikke nærmere defineret udvalg af højtlesning til 0.klasse-niveau på arabisk, kan du henvende dig og høre om mulighederne.

Det er også muligt at låne bøger i depoter i et ønsket omfang, som man så kan have stående i læringscentret i op til et halvt år af gangen. Enkelte skoler benytter denne ordning, men den kræver en aftale med det lokale folkebibliotek, da kasserne med bøger sendes hertil med bibliotekernes nationale kørselsordning.

På BiblioteksCenter for Integrations hjemmeside kan du finde kontaktinformationer og personalet sidder klar til at hjælpe <https://www.statsbiblioteket.dk/sbci>.

www.verdensbiblioteket.dk. Her er et bredt udvalg af lydbøger, e-bøger, musik og film – log ind med dit låner-nummer, som du også bruger på dit eget bibliotek – eller brug NemID.

Ungdomsliv med

Af Ayoe Quist Henkel, lektor i dansk og ph.d. i børnelitteratur,
VIA University College

Hvordan er det at være ung med sociale medier og konstant kommunikation? Dét giver en række aktuelle YA-romaner et præcist billede af samtidig med, at de fortæller om ungdomsliv som en søgeproces – en søgen efter mening, identitet og integritet.

I denne artikel omtales seks aktuelle YA-romaner, der alle giver et indblik i unges mulige erfaringer med den daglige omgang med medier. Medier kan i romanerne bidrage til eksistentielle kriser, såvel deres opståen som gennemlevelse.

Hvordan litteratur bliver til

"Det føles mere som en sindstequila end en bodytequila. Som om nogen har spredt salt ud over mit sind og er begyndt at slikke det af igen." (Endahl 2017, s. 142). Sådan beskriver den ene af de to parallelle kvindelige fortællere i *Sindstequila* en hændelse til en fest, som straks dokumenteres og deles på sociale medier med udsathed og identitetskonflikt til følge for hende. Samtidig er det et eksempel på en fremherskende tendens i aktuell realistisk YA-litteratur, hvor billeder af ungdomsliv med og mellem medier demonstreres i form og i indhold og dermed viser aktuelle ungdommelige erfaringer og følelser.

Formmæssigt ses denne integration af medier eksempelvis ved at tekstbeskeder og sekvenser fra sociale medier gengives realistisk (se illustrationerne i det følgende) og udgør en naturlig del af interaktionen mellem mennesker og skabelsen af selv billeder. Indholdsmæssigt demonstrerer integrationen af medier en udvikling af selvforståelse og identitet hos de litterære karakterer i en nutidig virkelighed, hvor livet som ung indebærer den allestedsnærværende og påtrængende mulighed for at blive set og hørt, men også eksponeret og (van)skabt igennem sociale medier.

To dimensioner af medier bliver dermed tydelige i aktuell YA-litteratur: For det første mediers indflydelse på ungdomsliv og eksistens. For det andet mediers betydning for, hvordan litteratur bliver til, idet romanerne afspejler litteraturs afhængighed af og samspil med andre mediebarne tekster som musik og sociale mediers tekster.

Realistisk YA-litteratur eksemplificerer i dette perspektiv, hvordan litteratur udvikler sig i en intermedial kultur og tager aspekter op i forhold til, hvordan nye medier ændrer menneskets omgang med verden og med hinanden.

De aktuelle nordiske YA-romaner, som nævnes i det følgende, har alle disse tendenser, og de er dermed både ens og ganske forskellige. Tematisk befinder de sig i spændingsfelter mellem håbløshed og håb, mellem individualitet og fællesskab, mellem kærlighed og had og mellem angst og glæde, men de er fælles om at tematisere tabserfaringer i form af tab af identitet, sikkerhed, uskyld, relationer og elskede og dermed eksistentiel forvirring udtrykt i livet med og mellem medier.

Jeg vågner langsomt. Det er næsten spisetid. Mit hus virker forladt. Facebook. Snap. Instagram. Jeg er ikke underholdt. Før et billede af Julie dukker op. Med store øjne og overdrevet forvredet mund.

På vej til intronmiddag med den sødes forældre. Dør. #Shit
#Erðetsálfvör #hjerterbanken

#solenvinder #skykunst #stregiregningen

#slipmigfri s. 216 og Provinspis s. 93

Formmæssig integration af medier

I mange realistiske YA-romaner ses elementer fra forskellige medier tydeligt på handlingsniveauet og dermed i de litterære karakterers verden. Det kan være

og mellem medier

tekstsekvenser fra sociale medier, musikfragmenter, reklameslogans, internetsøgninger, tekstbeskeder, skype-dialoger, hashtags, instagram-fotos og lignende. Tilstedeværelsen af tekstsekvenser fra sociale medier gengives ofte med virkelighedstro grafik, fonte og emojis, hvilket bidrager til formmæssige skift i romanerne, som det eksempelvis ses her nedenfor:

Sindstequila s. 220-221

S 38-39 i *På Bornholm må man græde overalt*

I *#slipmigfri* og *Valget* indgår hashtags som fx *#pengetræ* *#nytårmen* *#hvorblevlysetaf* (Glaser 2017, s. 154) og *#splinternykarenmillerkjole* *#winner* *#wroaaa* (Engell 2017, s. 8). I sms-formatet kan manglen på svar eller underteksterne have større betydning end beskederne i sig selv, og hashtagsenes koncenter kan bidrage med

lyriske sekvenser og udvidelser af romanernes tematikker. På lignende vis udvider *Valget* og *Sindstequila* romanernes litterære universer ved at have musik-playlister, som læseren kan hente på streamingtjenester og høre før, under eller efter læsningen. Den tætte relation mellem litteratur og musik bliver hermed understreget, ligesom romanernes stemninger og indhold bliver understøttet i og med, læseren både skal læse, høre og se teksterne.

I *Valget* er kombinationer af forskellige tekstfragmenter særligt fremtrædende, idet en del af kommunikationen i romanen foregår via Facebook, Instagram og Skype samtidig med, at der ind i romanens handlingsniveau fletter sig et arabisk eventyr med reference til *1001 Nats Eventyr* (se nedenfor).

SoMe og 1001 Nats Eventyr

Samlet medfører de forskellige tekstniveau-er, at romanen metafikativt peger på sig selv og på mediernes rolle i at skabe fortællinger, såvel fiktive som politiske i og med, at romanen, som titlen antyder, tager tematikker omkring valg op, men her er det såvel den enkeltes valg for sit eget liv som også langt større etiske valg med betydning for andre – og ikke mindst dem, der er på flugt.

Valget s. 210-211

Alt i alt får sådanne spor af andre medietekster konsekvenser for subjektforståelse og -konstruktion i de nævnte YA-romaner og inviterer til refleksioner over mediernes rolle og betydning for relationer, identitets- og meningsdannelse.

Tematisk integration af medier

Tendensen til integration af medier er således en dimension, der kan iagttages formmæssigt, men også tematisk og motivisk i YA-litteratur, der i særlig høj grad indoptager unges liv med og mellem medier, hvilket medfører, at romanerne giver et øjebliksbillede af deres aktuelle historiske tid. Præmissen om, at mennesker lever i en intermedial kultur karakteriseret ved forskelligartede teknologiske og æstetiske impulser, og hvor medier og udtryksformer i høj grad fletter sig ind i hinanden, sætter sig således igennem i de nævnte YA-romaner. De fremstår som solidariske med unges liv her og nu og tager deres liv med digitale medier alvorligt.

Teknologiske udviklinger og forandringer og hvordan disse ændringer påvirker sanseoplevelsen bliver indtaget i litteratur for unge, der dermed også viser, hvordan sådanne udviklinger kan være med til at forandre den menneskelige identitet og eksistens.

Et nutidigt vilkår om at den unge ikke blot er noget i sig selv, men i høj grad i kraft af sin egen selvfremsstilling og andres fremsstilling igennem sociale medier afspejles i *#slipmigfri* og *Provinspis*, hvorimod de negative konsekvenser heraf ses i især *Sindstequila*, hvor digital mobning og udgrænsning tematiseres.

Brug for at trække stikket

Realistiske YA-romaner som de nævnte kan dermed ses som et vidnesbyrd om det aktuelle ungdomsliv, og de inviterer til refleksioner over mediers rolle i tilværelsen. De unge hovedpersoner har behov for at være på de sociale medier, men af og til lukker de også af: "Aurora snapper, at vi skåler. Lene følger efter med billeder som hun poster på Facebook. Ella og jeg ryster opgivende på hovedet og smiler til hinanden. Vi er bare til stede lige nu og behøver ikke at vise det til nogen." (Glaser 2017, s. 58).

Eller i *Cremasterrefleksen*, hvor hovedpersonen Karla nyder det faktum, at det trækker ud med internetforbindelsen i hendes nye studiebolig, så mor ikke lige kan skype og minde hende om studieopgaver, uundværligt køkkenudstyr og det faktum, at hun snart får menstruation (!). Karla får ikke gang i studierne, men hun studerer livet, tiltrækningen til det andet køn, venskaber m.m. og er på vej til at finde og blive sig selv.

På lignende vis fortrænger hovedpersonen i *På Bornholm må man græde overalt* beskederne fra sin veninde, da hun midt i en sorgproces har brug for refleksionsrum og distance til velmenende og bekymrede mennesker rundt om hende.

Realisme – nu med sociale medier

De nævnte romaner er alle realistiske og skildrer en fiktiv verden, der i et eller andet omfang søger at spejle og

gengive en "virkelighed", sådan som den kan se ud for nogle unge.

Måske er den skildrede virkelighed ikke umiddelbar identificerbar for den faktiske unge læser, hvilket heller ikke er realismens ærinde, men der kan være elementer i det fiktive univers, der knytter an til noget velkendt, og i romanerne skabes autenticitet igennem integrationen af medier. Romanerne afspejler aktuelt ungdomsliv helt ned på ord-niveau, samtidig med at de viser den søge-proces, der er typisk for litteratur for unge, hvor hovedpersonerne søger mening, identitet og integritet i en proces, hvor de arbejder på at finde og erkende sig selv.

I aktuel YA-litteratur indgår sociale medier og referencer til aktuel pop- og rockmusik som en naturlig del af denne søgeproces, der kan gå indad som i *På Bornholm må man græde overalt*, gå i tomgang som i *Sindstequila*, gå igennem relationer som i *Cremasterrefleksen*, foregå til dels via instagram i *#slipmigfri*, med reference til de franske eksistentialister i *Provinspis* eller igennem etiske refleksioner og valg i *Valget*.

Det er karakteristisk for YA-romanerne, at de alle har jeg-fortællere og i *Sindstequila* to parallelle jeg-fortællere, der er i randområdet af den samme pige-gruppe på deres gymnasium. Samtidig er fortælle-tiden ikke særlig udfoldet, og kapitlerne er ofte korte dagbogs-lignende fragmenter. Hermed skabes en særlig nerve, da jeg-fortællerne fremstår "autentiske", og der kan opstå fortrolighed og intimitet mellem fortæller og læser.

Balance på et tveægget sværd

Romanerne gengiver overvejende umiddelbare tanker, følelser og refleksioner, jf. de tidligere citater, og noget af den smerte i form af ensomhed, følsomhed og melankoli, som forgængere inden for dagbogsgenren følte, kommer til udtryk i en nutidig og medieret virkelighed. Som Ida i *Provinspis* udtrykker det: "Jeg er altså ikke depressiv. I klinisk forstand. Jeg er indebrændt og afbrændt, og jeg keder mig. Og så har jeg svært ved at se meningen med at være her (...). Jeg vil se noget. Være noget. Nogen." (Wiese 2017, s. 18-19).

Jeg-fortællerne veksler mellem fremmedgjorthed, magtesløshed og livsbekræftende oplevelser, erfaringer og erkendelser. Modernitetserfaringer og den moderne identitetsdannelse åbne og foranderlige karakter, der spejles i og med medier, udtrykkes i søgeprocesser omkring venskaber, kærlighed og fremtidstanker.

"Jeg tilstår, at livet er underholdende nok i sig selv, hvis man bare har en internetforbindelse og en ven, der kan informere én om testikelrefleksioner og andre vigtige ting. Jeg tilstår, at livet først begynder, når man flytter hjemmefra." (Ringo 2017, s. 33-34).

De unge hovedpersoner oplever ambivalens i forhold til fremtidens både skræmmende og tiltrækkende muligheder, og livet med og mellem medier fremstår som en balance på et tveægget sværd: de er hverken til at leve med eller uden.

Dele af artiklen har været bragt i Standart 3/4 2018.

Litteratur:

Sofie Riis Endahl: *Sindstequila*, Byens Forlag 2018

Sarah Engell: *Valget*, Carlsen 2017

C. Glaser: *#slipmigfri*, Høst & Søn 2017

Laura Ringo: *Cremasterrefleksen*, Gyldendal 2017

Martha Flyvholm Tode: *På Bornholm må man græde overalt*, Høst & Søn 2017

Ditte Wiese: *Provinspis*, Carlsen 2017

Sindstequila har to fortællere: Anne og Rei. Anne er flyttet fra Ringkøbing til Nordsjælland, og som rødhåret feminist har hun svært ved at falde til i sin nye konforme gymnasieklasse. Rei går i klassen, men er også lidt uden for, da hun ikke går op i drenge, fester, alkohol og sex, som de andre. I et desperat forsøg på at passe ind lader Anne Reis halvbror Sebastian lave en bodytequila på sig til en fest, og da billederne hurtigt bliver delt på sociale medier, sætter det hende på en deroute, der med medfører nogle vigtige eksistentielle valg.

Valget tager – som titlen antyder – tematikkerne omkring valg op, men her er det såvel den enkeltes valg for sit eget liv som også langt større etiske valg med betydning for andre – og ikke mindst dem, der er på flugt. Xenia lever i et realistisk miljø i København, og hun er samtidig det nye politiske håb i Etisk Parti, som er et parti med verdenspolitiske og mellemmenneskelige ambitioner, men også præget af spindoktorer og intriger. Xenia hjælper den 6-årige syriske pige, Lilas, der er kommet alene til Danmark, og i løbet af romanen kommer hun i et dilemma mellem sine politiske ambitioner og sin medmenneskelige intuition.

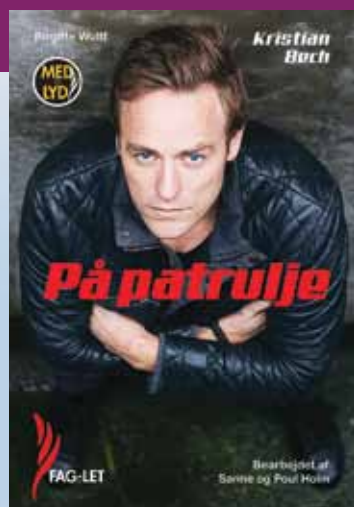
#slipmigfri handler om Siri, der er gået i gang med at studere på universitetet, men mærker tvivl. Hun er usikker på sig selv, på sin måske lidt kedelige men trygge kæreste, sin ekskæreste, sine veninder, sin familie og på sin fremtid. Hun er tæt knyttet til sin moster, som bliver alvorligt syg og stiller vigtige spørgsmål. Hun må overveje og tage beslutninger for sin vej videre i livet med og uden Instagram-filtre, sorg og kærlighed.

Cremasterrefleksen handler om Karla, der lige er flyttet hjemmefra og begyndt på journaliststudiet, som mere er hendes forældres drøm end hendes egen. Langsomt, nysgerrigt og søgende nyder hun at være kommet væk fra curlingforældrene og selv orientere sig – ikke mindst mod Viktor. Karla nyder faktisk, at det trækker ud med internetforbindelsen, så mor ikke lige kan skype og minde hende om studieopgaver, uundværlig køkkenudstyr og det faktum, at hun snart får menstruation... Karla får ikke gang i studierne, men hun studerer livet, tiltrækningen til det andet køn, venskaber m.m. og er på vej til at blive og finde sig selv.

På Bornholm må man græde overalt handler om Maria, der efter tabet af sin stedfar er i sorg. Fortættet og koncentreret – for romanen er en kortroman – tematiseres sorgen, følelsen af forladthed og bekymringen for de to stedbrødre, der har mistet deres far. Samtidig med at Maria også "bare" er en ung kvinde, der sms'er med sin engelske kæreste og forholder sig til eller fortrænger beskeder fra sin påtrængende veninde, Amalie, der er på jordomrejse. Alle de velmenende og bekymrede mennesker rundt om, er okay at have, men det centrale er Marias egen proces som langt fra er forbi ved romanens slutning, men som med fiskefrikadeller, minder og nærvær med familien er på vej.

Provinspis er hårdtslående i sit sprog og i sit udsagn, som også vikler sig ind i dybe eksistentielle refleksioner. Ida har "bøhlandsblues" og slås med indre kedsomhedsdæmoner i sit liv i provinsen. Romanen er en lang kamp for at slippe fri, slippe løs og finde sig selv, og hun må omkring flere blinde veje for at komme fri. Hun lever et hverdagsliv med gymnasiet (hvor hun pjækker meget), kærlighed, jalousi, druk og hen ad vejen også stoffer. En reference, der dukker op af og til, er de franske eksistentialister (for selvom Ida ikke frekventerer gymnasiet så ofte er hun klog og belæst), så tematikkerne omkring frihed, angst og valg står tydeligt i romanen, hvor meningsløsheden fylder frem til de sidste sider.

Lette bøger til unge og voksne

KRISTIAN BECH:
På patrulje
lix 24

WAFANDE:
Se mig i dag
lix 20

MELISSA FLEMING:
Håb
lix 20

KIM BOYE:
**Den mentale
kriger**
lix 24

Alle bøger i serien FAG-LET er med lyd og koster kr. 300,- inkl. moms.

Kig efter fjereren, så får du en let bog!

Læringscentre kan bestille hos:

NYT DANSK LITTERATURSELSKAB
Gammelsøhøj 9 • 2640 Hedehusene,
Telefon 46 59 55 20
www.ndl.dk
ndl@ndl.dk

Andre kan bestille hos:

BIBLIODAN
Låsbygade 67-69 • 6000 Kolding
Telefon 70 20 71 80
www.bibliodan.dk
bibliodan@bibliodan.dk

Skal du have bøgerne plastet, så tilbyder Bibliodan:

Dimension	Pris/stk.	Antal	Dimension	PVC-fri Pris/stk.	Antal
02 cm x 30 m	36,50		02 cm x 30 m	46,00	
04 cm x 30 m	56,50		04 cm x 30 m	73,50	
06 cm x 30 m	70,50		06 cm x 30 m	94,00	
22 cm x 30 m	214,50		22 cm x 30 m	249,50	
24 cm x 30 m	234,25		24 cm x 30 m	272,00	
26 cm x 30 m	254,25		26 cm x 30 m	295,00	
28 cm x 30 m	273,50		28 cm x 30 m	317,50	
30 cm x 30 m	293,00		30 cm x 30 m	340,50	
32 cm x 30 m	312,25		32 cm x 30 m	362,75	
34 cm x 30 m	332,00		34 cm x 30 m	385,25	
36 cm x 30 m	351,50		36 cm x 30 m	408,25	
38 cm x 30 m	370,75		38 cm x 30 m	430,75	
60 cm x 30 m	585,75		60 cm x 30 m	680,00	

Bogplast

– hurtigt og billigere!

Priserne er ekskl. moms og frit
leveret ved køb over kr. 900,-
Levering maks. 7 dage

Send bestillingssedlen til:
**Bibliodan, Låsbygade 67-69,
6000 Kolding**
eller bestil via vores hjemmeside